

Finansal Performansın Derinlemesine İncelenmesi: Aşağısevindikli Kalkınma Kooperatifinin Du-Pont Analizi Örneği*


In-Depth Analysis of Financial Performance: A Case Study of Aşağısevindikli Development Cooperative Using Du-Pont Analysis


Tayfun VARNALI^{1*}, Gülen ÖZDEMİR²

Öz

Kooperatiflerin ekonomik başarısının değerlendirilmesi, işletme stratejilerinin oluşturulması ve etkili kararların alınması bakımından büyük bir öneme sahiptir. Bu bağlamda, kooperatiflerin finansal performansını anlamak ve geliştirmek amacıyla çeşitli iktisadi analiz yöntemleri kullanılmaktadır. Bu analizler genellikle kârlılık, zarar, likidite ve varlık kullanımı gibi temel finansal unsurlara odaklanmaktadır. Bu çalışma, Aşağısevindikli Kalkınma Kooperatifi'nin finansal verilerinin titizlikle incelenmesi ile gerçekleştirilmiştir. Kooperatifin mali tabloları, gelir tablosu ve nakit akış tablosu gibi temel finansal belgeler analiz edilerek, kooperatifin ekonomik sağlığı ve performansı hakkında kapsamlı bir değerlendirme sunulmuştur. Bu finansal veriler, kooperatifin güçlü yönlerinin ve geliştirilmesi gereken alanlarının belirlenmesinde temel bir rol oynamaktadır. Kooperatiflerin finansal performansını ilerletmek amacıyla maliyetleri düşürme, gelirleri artırma ve finansal sürdürülebilirliği sağlama hedefleri önerilmektedir. Maliyet analizi, işletme içi süreçlerin ve harcamaların detaylı bir şekilde incelenmesi yoluyla maliyetlerin etkin bir biçimde kontrol altına alınmasını amaçlar. Gelir artırma stratejileri ise yeni pazar fırsatlarının değerlendirilmesi, ürün ve hizmet çeşitliliğinin artırılması veya mevcut müşteri tabanının genişletilmesi gibi yöntemleri içerebilir. Finansal sürdürülebilirlik ise uzun vadeli büyüme hedeflerine ulaşmak ve finansal riskleri minimize etmek amacıyla önemli bir araçtır. Bu önerilerin etkili bir şekilde uygulanması, kooperatiflerin finansal durumunu güçlendirebilir ve uzun vadeli başarılarını destekleyebilir. Ancak her kooperatifin benzersiz ihtiyaçlarının ve koşullarının farklı olduğu unutulmamalıdır. Bu nedenle, finansal analizler özelleştirilmeli ve her kooperatifin özgün durumuna göre uyarlanmalıdır. Sonuç olarak, kooperatiflerin finansal performansının sürekli olarak takip edilmesi ve iyileştirilmesi, sadece kendi başarıları için değil aynı zamanda toplumun ekonomik büyümesi için de hayati bir öneme sahiptir. Finansal analizler, kooperatif yöneticilerine stratejik karar alma ve planlama süreçlerinde yardımcı olabilir, böylece kooperatifler uzun vadeli sürdürülebilirliklerini ve büyümeyi sağlayabilirler.

Anahtar Kelimeler: Kalkınma kooperatifi, Varlık yönetimi, Finansal performans, Du-pont analizi

¹*Sorumlu Yazar/Corresponding Author: Tayfun Varnalı, Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Tekirdağ, Türkiye. E-mail: tayfun_kkk@hotmail.com  OrcID: 0000-0003-3895-8620

² Gülen Özdemir, Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi Ziraat Fakültesi Tarım Ekonomisi Bölümü, Tekirdağ, Türkiye. E-mail: gozdemir@nku.edu.tr  OrcID: 0000-0003-3107-972X

Atıf: Varnalı, T., Özdemir, G. (2024). Finansal performansın derinlemesine incelenmesi: Aşağısevindikli kalkınma kooperatifinin Du-Pont analizi örneği. *Tekirdağ Ziraat Fakültesi Dergisi*, 21(3): 683-693.

Citation: Varnalı, T., Özdemir, G. (2024). In-Depth analysis of financial performance: A case study of Aşağısevindikli development cooperative using Du-Pont analysis. 21(3): 683-693.

*Bu çalışma, Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi Tarım Ekonomisi Tezli Yüksek Lisans Programı kapsamında 2022 yılında tamamlanan "Tarımsal Kooperatiflerde İşletmecilik ve Bilanço Analizi: Tekirdağ İli Tarımsal Kalkınma Kooperatifleri Örneği" yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

©Bu çalışma Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi tarafından Creative Commons Lisansı (<https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/>) kapsamında yayımlanmıştır. Tekirdağ 2024

Abstract

Evaluating the Economic Success of Cooperatives, forming business strategies, and making effective decisions hold significant importance. In this context, various economic analysis methods are employed to comprehend and enhance the financial performance of cooperatives. These analyses commonly focus on fundamental financial aspects such as profitability, loss, liquidity, and asset utilization. This study has been conducted through meticulous examination of the financial data of the 'Aşağısevindikli Development Cooperative.' By analyzing essential financial documents such as balance sheets, income statements, and cash flow statements, a comprehensive evaluation of the cooperative's economic health and performance has been presented. These financial data play a pivotal role in identifying the strengths and areas that require improvement within the cooperative. To advance the financial performance of cooperatives, recommendations include reducing costs, increasing revenue, and ensuring financial sustainability. Cost analysis aims to effectively control costs by closely scrutinizing internal processes and expenses. Revenue enhancement strategies encompass assessing new market opportunities, diversifying product and service offerings, and expanding the existing customer base. Financial sustainability serves as a crucial tool to achieve long-term growth objectives and minimize financial risks. Effective implementation of these recommendations can fortify the financial standing of cooperatives and support their long-term success. It is important to note, however, that each cooperative has unique needs and circumstances. Therefore, financial analyses should be customized and tailored to the distinct situations of individual cooperatives. In conclusion, continuously monitoring and improving the financial performance of cooperatives hold vital significance not only for their individual success but also for the economic growth of the community. Financial analyses can guide cooperative managers in strategic decision-making and planning processes, enabling cooperatives to attain long-term sustainability and growth.

Keywords: Development cooperative, Asset management, Financial performance, Du-pont analysis

1. Giriş

Kooperatiflerin iktisadi olarak performans değerlendirilmesi, kurumun ortakları ve yöneticileri açısından önemli bir kriterdir. Bir sonraki cari dönem için yönetsel kararlar alınırken, kurumun gelecekteki iktisadi durumunun tahmin edilmesi ve elde edilen tahminlerin sonuçlarına dayanarak mevcut durumun en iyi şekilde belirlenmesi ve yorumlanması gerekmektedir. Herhangi bir kurumda olduğu gibi, kooperatiflerde de elde edilen kaynakların etkin ve verimli bir şekilde kullanılması oldukça önemlidir. Kısacası, kooperatifin bilanço tablosu, gelir tablosu gibi mali tablolar, yönetim tarafından gelecek dönemler için karar alma süreçlerinde önemli bir rol oynamaktadır (İnan, 2007). İktisadi ve finansal konularla ilgili birçok araştırma, çeşitli kurumların iktisadi durumunu belirlemek için geliştirilen yöntemler ve rasyo analizleri bulunduğunu göstermektedir. Bu yöntemler, kullanacakları alana bağlı olarak pozitif etkilerinin yanı sıra negatif etkilere de sahiptir. Fakat genellikle kooperatiflerde uygulanan rasyo analizi tekniği, kooperatif ortaklarının öncelikle dikkat etmesi gereken noktaları belirlemektedir. Ancak bu analiz tekniği, kooperatifin mevcut cari dönemdeki iktisadi durumunu belirlemede ve gelecek dönemlerdeki durumunu tahmin etme ve politika belirleme konularında bazen yetersiz kalabilmektedir. Kurumlarda iktisadi veriler, mali tablolardaki toplam bilgileri anlamlı ve istatistiksel olarak anlamlı verilere dönüştürmek için kullanılan bir yönetim aracıdır. İktisadi olarak doğru sonuçlara ulaşabilmek için kurumun en az 5 yıllık verileri incelenerek eğilim (trend) belirlemek gerekmektedir. Kooperatifler, belirlenen hedeflere ulaşma durumlarını tespit edebilmek ve değerlendirebilmek için önceki-mevcut dönemlerle karşılaştırma yapmalıdır (Khan ve Jain, 2014). Kısacası, iktisadi analizler kooperatiflerin geçmiş ve mevcut durumlarından ziyade geleceğe yönelik projeksiyonlar yapmak için gereklidir (Gapenski ve Pink, 2007). Yapılan iktisadi analizler, kooperatiflerin geleceğe yönelik politika belirleme imkanını sağlayan bir yöntemdir (Bernhardt, 2015). İktisadi analiz yöntemi seçilirken, kurumun ihtiyaçlarına uygunluğu ve ayrıca mevcut durum hakkında ayrıntılı bilgi sağlama yeteneği gibi faktörler göz önünde bulundurulmalıdır (Gapenski ve Pink 2007).

Kooperatiflerin sürdürülebilirliğini sağlayabilmek için güçlü bir iktisadi yapıya sahip olmaları ve kâr elde etmeleri önemlidir. Bu nedenle, kooperatiflerin iktisadi performansları etkin ve sağlam yöntemlerle analiz edilmeli ve yorumlanmalıdır (Curtis ve Roupas, 2009, Özdemir ve ark., 2011). Kârlılık, zarar, likidite durumu, gelirler ve varlıkların kullanım durumu gibi ölçütler, kooperatifler arasında karşılaştırma yapmak için ideal ölçütler olarak değerlendirilmektedir (Flex, 2005). Kooperatiflerin iktisadi ve mali durumunu inceleyen çeşitli analiz tekniklerine dair yapılan araştırmalar bulunmaktadır (Karadeniz, 2016; Karadeniz ve Koşan, 2017; Aydemir, 2018; Işıkçelik ve ark., 2021; Altan ve Aslan, 2022). Bu çalışmalarda genellikle 3 yıllık iktisadi ve mali verilerin kullanıldığı tespit edilmiştir. Kooperatiflerin kendilerini geliştirebilmeleri, ayakta durabilmeleri ve doğru iktisadi kararlar alabilmeleri için sürekli olarak ekonomik açıdan izlenmeleri gerekmektedir. Bu nedenle, kooperatif yönetimi ve ortaklarına gelecekteki cari dönemlere ait politikaların belirlenmesi ve kararlar alınabilmesi için uzun vadeli iktisadi ve mali verilerin sunulması önemlidir. Ancak bu açıdan daha önce yapılmış çalışmaların yetersizliği, uzun vadeli verileri kullanılarak Du-pont yöntemine dayalı yapılan bu çalışma literatüre katkı sağlayacaktır. Bu noktadan hareketle, Tekirdağ örneği üzerinden ele alınan tarımsal kalkınma kooperatifinin 5 yıllık finansal tabloları Du-pont modeli kullanılarak iktisadi ve mali durum analizi ve yapısı belirlenmiştir. 2015-2019 yılları arasında Net Kâr Oranı (ROS), Aktif Kârlılığı (ROA) ve Öz sermaye Kârlılığı (ROE) gibi kârlılık oranları, ortalama kârlılık oranlarıyla karşılaştırılarak incelenmiştir. Bu çalışmanın literatür bölümünde Du-pont modeline ilişkin tarihsel süreç ve genel bilgiler sunulmuştur. Yöntem ve analiz kısmında ise örnek alınan kooperatiftan elde edilen iktisadi ve mali veriler analiz edilerek yorumlanmıştır. Sonuç kısmında ise yapılan analizlerden elde edilen sonuçlar tartışılmış ve öneriler sunulmuştur.

2. Kavramsal Çerçeve

2.1. Du-pont (Kârlılık Analiz) hesaplamaları

Kooperatiflerin, ekonomik ve mali durumlarını incelemek, geçmiş dönemler arasında karşılaştırmalar yapmak, gelecek dönemlerle ilgili kararlar almak ve yol haritasını belirlemek gerekmektedir. Kooperatifler mevcut ve potansiyel kaynakların kullanımını ve kooperatif yönetiminin performansını ölçmek ve değerlendirmek için performans araçları gibi kritik ekonomik ve mali yönetim araçlarını kullanır. İşletmeler, kurumlar ve kooperatifler, ekonomik başarılarını tespit etmek için çeşitli ekonomik performans ölçme tekniklerini kullanmışlardır (Balkan, 2016). En eski ekonomik performans ölçme tekniği olan Du-pont analiz tekniği ise işletmeler, kurumlar ve kooperatifler tarafından kullanılmaktadır (Botika, 2012). Du-pont analiz tekniği, akademik çalışmalarda "birleşik

ekonomik oran analizi" (Gümüş ve Çıbık, 2018) veya "ekonomik verilerin ayırıştırma yaklaşımı" olarak adlandırılmaktadır (Karadeniz ve ark., 2019). Du-pont analiz tekniği, ilk kez 1914 yılında F. Donaldson Brown tarafından çalıştığı bir kimya firmasında tanıtılmıştır. Du-pont performans modeli, kurumun net kâr marjı ile toplam varlıkların devri arasındaki ilişkileri tespit etmek için kullanılmaktadır. Ancak, orijinal Du-pont analiz tekniği 1912 yılında ortaya çıkmıştır. 1912 yılında geliştirilen Du-pont analiz tekniği, cari dönemler içinde elde edilen verilerden hesaplanan kurumun kârlılık miktarı ve iç verimlilik analizi için kullanılmıştır (Şenkayas ve Kaderli 2009). Du-pont analiz yönteminden elde edilen verileri birçok yatırımcı, kurum hakkında ekonomik kararlar almak için incelerler. Du-pont analiz tekniğinin temel amacı, analizi yapılan kurumun gelecekteki durumunu göstermektir. Bu analiz tekniği, kurumun Aktif Kârlılığı (ROA), Öz sermaye Kârlılığı (ROE) ve Satış Kârlılığı (ROS) gibi kârlılık değerlerini sağlamaktadır (Chang ve ark., 2013; Raza ve ark., 2013; Ercan ve Ban, 2014; Açıkgöz ve Kılıç, 2022; Işıklıçelik ve ark., 2022).

Du-pont analiz tekniği, General Motors firmasında çalışan Pierre tarafından muhasebe tekniği olarak yaygın bir şekilde kullanılmasıyla diğer firmalara da yayılarak popülerlik kazanmıştır (Akyüz ve ark., 2019). Aslında, Du-pont analiz yöntemi gerçek anlamda 1900'lerde ortaya çıkmış olup kurumların cari dönemler içindeki kârlılık seviyelerini ölçmek için kullanılan bir analiz tekniğidir. Bu tekniğin kurumlar tarafından en çok tercih edilme sebebi, basit bir yapıya sahip olması ve kurumun cari dönem içindeki başarı seviyesini göstermesidir. Bu teknik, 1970 yılında revize edilmiş ve Aktif Kârlılık oranından Öz sermaye Kârlılığı oranına geçilmiştir, ayrıca toplam varlık miktarının öz sermayeye oranı da eklenmiştir (Armutlu ve Güngör, 2019; Karadeniz ve Koşan, 2014). Du-pont analiz yöntemi, cari dönem içindeki aktif devir hızı oranını ve kurumun cari dönem içinde elde ettiği net kâr marjı oranını bir araya getirerek kurumun kârlılık düzeyinin nasıl etkilendiğini göstermektedir (Çelik ve Digün, 2018). Kurumlar, öz sermaye miktarlarını belirlerken, net kâr marjı oranı ve cari dönem içindeki aktif devir hızı oranına ek olarak öz sermaye çarpanı oranını da kullanmalıdırlar (Karadeniz ve ark., 2019). Du-pont analiz yöntemi, birden çok verinin işlenip oranların belirlenmesi yoluyla öz kaynakların verimlilik düzeylerini ölçmek için kullanılır (Gümüş ve Çıbık, 2018). Şekil 1'e göre Du-pont analiz tekniğinde kurumun cari dönem içerisindeki öz sermaye kârlılığı o kurumun aktif kârlılığı ve aktif çarpanın bir etkenidir (Gitman, 2002; Henry, 2011). Öz sermaye kârlılığın cari dönem içerisindeki diğer oranlarla bağlantısı şu şekilde oluşmaktadır (Besley ve Brigham, 2007; Weaver, 2012; Kim, 2016):

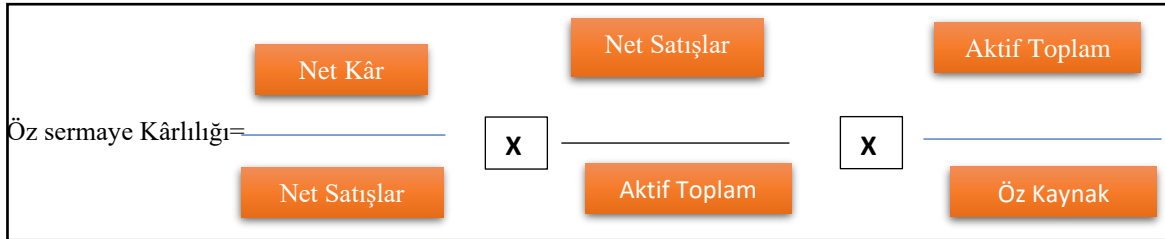


Figure 1. Return on Equity (ROE)

Şekil 1. Öz sermaye kârlılığı (ROE)

Bir kooperatif veya kurum, aktif kârlılık oranını iyileştirecek adımlar atarak veya iktisadi/mali kaldıraçtan olumlu yönde faydalanarak öz sermaye oranını artırabilir. Kurumlar veya kooperatifler, Du-pont analizinde iktisadi/mali kaldıraç olarak tanımlanan öz kaynak çarpanını kullanarak, cari dönemde elde edilen toplam varlık miktarını öz kaynağa oranlarlar. Kurumun veya kooperatifin yükümlülüğü olmadığı durumlarda öz kaynak çarpanı oranı 1 olur. Sonuç olarak, kurumun öz kaynak kârlılık oranı, aktif kârlılık oranı ile eşit hale gelir. Kısacası, kurumun veya kooperatifin dışarıdan/ortaklarından aldığı borç miktarı arttıkça, öz kaynak ve öz sermaye oranları da artacaktır (Henry, 2011). Öz kaynakların kârlılık oranlarının bir bileşeni olan aktif kârlılık oranının ayırıştırılması, kurum yönetiminin kurumun faaliyet gösterdiği ve göstermediği alanlarda getiri kaynaklarını belirlemesinde ve yorumlamasında kullanılır (Chang ve ark., 2013; Işıklıçelik ve ark., 2022). Kurumun cari dönemdeki aktif devir hızı oranının net kâr marjı oranıyla çarpılması, aktif kârlılık oranını ölçer ve kurumun varlıklarını etkin bir şekilde kullanıp kullanmadığını belirler (Besley ve Brigham, 2007; Kim, 2016). Ancak, kurumun cari dönemdeki aktif devir hızı oranı, kurumdaki varlıkların kullanımını ölçer (Henry, 2011). Ayrıca, aktif devir hızı oranının net kâr marjı ve aktif devir hızı oranlarıyla ilişkisi şu şekildedir:

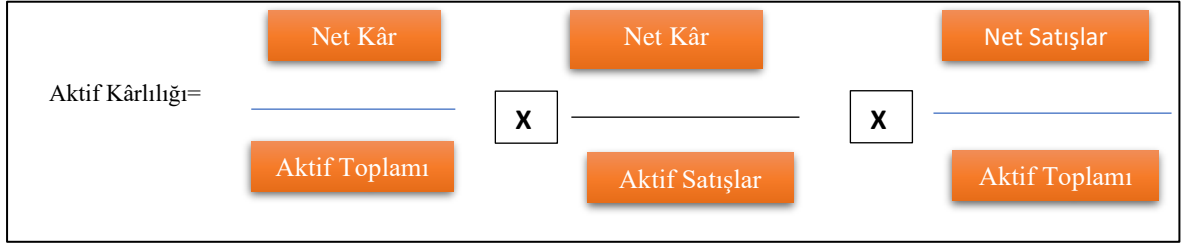


Figure 2. Return on Assets (ROA) (Besley ve Brigham, 2007; Weaver, 2012; Kim, 2016)

Şekil 2. Aktif kârlılık oranı (Besley ve Brigham, 2007; Weaver, 2012; Kim, 2016)

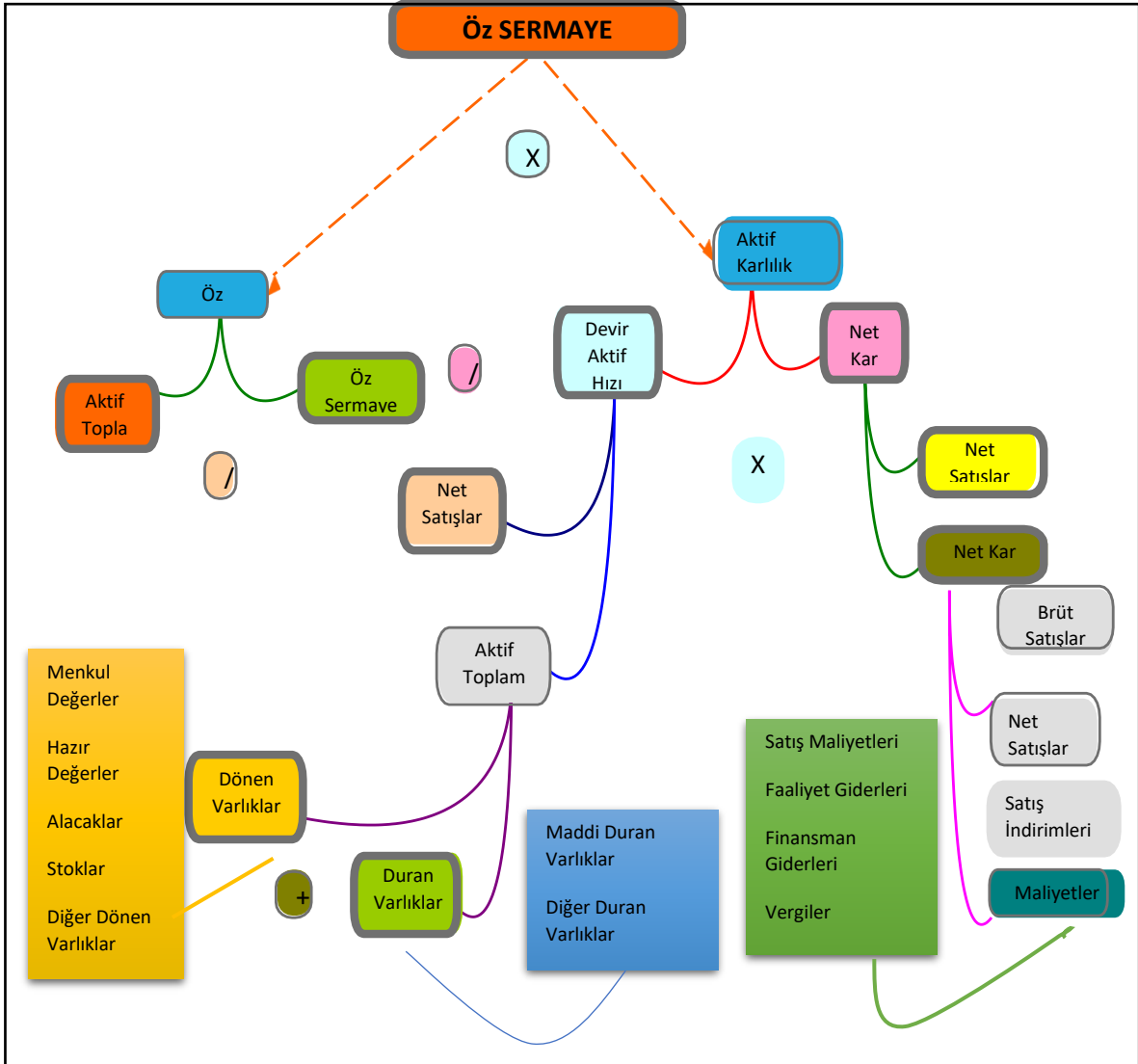


Figure 3. Du-Pont Analysis

Şekil.3. Du-Pont Kontrol Şeması

3. Yöntem

Bu çalışma, örnek alınan kooperatifin iktisadi ve mali verilerini analiz etmeyi ve yorumlamayı amaçlayarak Du-pont modelini uygulamıştır. Kooperatifin ekonomik başarılarını belirlemek için Du-pont analiz tekniği kullanılarak Aktif Kârlılık (ROA), Öz Sermaye Kârlılığı (ROE) ve Satış Kârlılığı (ROS) gibi kârlılık değerleri elde edilmiştir. Bu yöntem, kooperatifin finansal performansını detaylı bir şekilde inceleyerek gelecekteki durumu

da öngörmeyi hedeflemiştir. Yapılan analizler, kooperatifin mevcut ekonomik durumunu ortaya koymak amacıyla geçmiş ve mevcut veriler üzerinden gerçekleştirilmiştir. Aktif Kârlılık (ROA), kooperatifin toplam varlıkları göz önünde bulundurarak elde edilen kârlılık oranını ifade ederken, Öz Sermaye Kârlılığı (ROE), ortakların yatırdığı öz sermayeye oranla elde edilen kârlılığı ölçmektedir. Ayrıca, Satış Kârlılığı (ROS), kooperatifin satış gelirlerine oranla ne kadar kâr elde ettiğini gösteren önemli bir göstergedir.

Bu analizler, kooperatifin ekonomik performansının güncel durumunu değerlendirmeye yönelik bir anlayış sunmaktadır. Bu sayede, gelecekteki potansiyel zorlukları ve fırsatları tahmin etmek ve ekonomik sürdürülebilirliği sağlamak için önemli bir rehberlik sağlamaktadır. Kooperatif yöneticileri ve ortaklar, Du-pont modeli ile elde edilen sonuçlar doğrultusunda stratejik kararlar alarak kooperatifin ekonomik başarısını artırmayı hedefleyebilirler.

Du-pont analiz tekniği sayesinde örnek alınan kooperatifin ekonomik ve mali durumu detaylı bir şekilde incelenmiştir. Bu analizler, kooperatifin güncel durumunu anlamak ve gelecekteki performansını tahmin etmek için değerli bilgiler sunmuştur. Bu çalışma, kooperatifin ekonomik sürdürülebilirliğini artırmak ve başarılı bir gelecek inşa etmek için önemli bir adım olmuştur.

4. Bulgular

Aşağısevindikli Kalkınma Kooperatifi, Türkiye'nin batısında yer alan Tekirdağ iline bağlı bir köyde 1971 yılında kurulmuştur. Köyün başlangıçta aktif süt üretimi 1500-2000 litre arasında seyretmiş olsa da, 2000'li yıllarda bu miktar günlük 250 litreye kadar düşmüştür. Bu durum, kooperatifin kötü yönetimi ve çiftçilerin kooperatifçiliğe olan güven kaybı sonucunda ortaya çıkmıştır. Köydeki büyükbaş hayvan sayısı da zamanla azalmış ve 2000'li yıllarda sadece 24 adet büyükbaş hayvan kalmıştır. 2018 yılında ise kooperatif ortakları büyükbaş hayvancılığı tamamen bırakarak farklı üretim alanlarına yönelmiştir. Günümüzde Tekirdağ İl Tarım ve Orman Müdürlüğü tarafından yapılan tespitlere göre, köyde 4.901 adet koyun, 99 adet keçi ve 39 sığır bulunmaktadır. Kalkınma kooperatifine ait ise sadece 3 adet büyükbaş hayvan mevcuttur ve bu hayvanlardan elde edilen sütler satışa sunulmamaktadır. Köyün tarımsal potansiyeli oldukça geniştir. Toplamda 14.924,234 dekar ekilebilir ve dikilebilir araziye sahiptir. Bu arazilerde pırasa, mısır, lahana, arpa, ayçiçeği ve buğday gibi çeşitli tarım ürünleri yetiştirilmektedir. Bu çalışmada, Aşağısevindikli Kalkınma Kooperatifinin 2015- 2019 yıllarına finansal verileri ele alınarak incelenmiştir. Bu çalışmada Du-pont modeli uygulanarak örnek alınan kooperatiften elde edilen iktisadi ve mali veriler analiz edilerek yorumlanmıştır. Kooperatifin ekonomik başarılarını tespit etmek için Du-pont analiz tekniği kullanılarak Aktif Kârlılık (ROA), Öz sermaye Kârlılığı (ROE) ve Satış Kârlılığı (ROS) gibi kârlılık değerleri elde edilmiş ve ekonomik performans belirlenerek gelecekteki durum ortaya konmaya çalışılmıştır.

Aşağısevindikli Kalkınma Kooperatifinin 2015 yılına ait du-pont analiz sonuçları detaylıca incelendiğinde kooperatifin öz kaynak kârlılığı (ROE) oranı %-0.05 olarak gerçekleştiği tespit edilmiştir. Öz kaynak kârlılığı (ROE) bulmak için kullanılan kooperatifin öz kaynak çarpanı oranı 1.65 oranında ve kooperatifin aktif kârlılığı (ROA) %-0.03 oranında gerçekleşmiş olduğu belirlenmiştir. Kooperatifin 2015 yılında aktiflerin devir hızı 2.15 gibi bir değer almıştır. Kooperatifin net kâr marjı % - 0.01 oranı gibi düşük bir seviyede olduğu belirlenmiştir. Sonuç olarak bu oran kooperatifte üretilen her ürünün 100 TL'lik artışından kooperatif 0.01 TL'lik net zarara uğradığı tespit edilmiştir. Aşağısevindikli Kalkınma Kooperatifinin gelir tablosundaki veriler detaylıca incelendiğinde kalkınma kooperatifinin ürün satışlarından kaynaklanan maliyetlerin ve kooperatifin bir cari dönem içinde yaptığı faaliyetlerle ilgili giderlerin ve kooperatifin diğer gelir-giderlerin yüksek seviyelerde olması net kâr marjı oranının negatif çıkmasına neden olmuştur. Aşağısevindikli Kalkınma Kooperatifinin 2015 yılı bilançosundaki Du-pont analizi sonuçları detaylıca incelendiğinde ise kooperatifin öz kaynak çarpanı 1.65 oranında gerçekleştiği için 2015 cari dönemi içerisinde oluşan imalat risklerini kooperatifin dengelemeye çalıştığı söylenebilir.

Aşağısevindikli Kalkınma Kooperatifinin 2016 yılına ait Du-pont analiz verilerine göre kooperatifte öz kaynak kârlılığı (ROE) oranı, aktif kârlılık oranı (ROA), net kâr marjı oranı (ROS) değerlerinde 2015 yılına göre düşüşler yaşanırken, kooperatifin aktif devir hızlarında ve öz kaynak çarpanında bir önceki yıla göre büyük miktarlarda artışlar yaşandığı görülmüştür. Öz kaynak oranındaki (ROE) düşüşün sebebi bir önceki yıla göre ROA'da meydana gelen azalıştan kaynaklanmaktadır. ROA'daki düşüş kooperatifin hesaplanan aktif devir hızındaki bir önceki döneme göre meydana gelen artışa rağmen bir önceki döneme göre ROS oranlarındaki düşüşten kaynaklanmaktadır. Kooperatifin ROS değerinde bir önceki döneme göre yaşanan düşüşün nedeni kooperatifin

2016 yılı cari dönemi içinde yaptığı faaliyetlerden kaynaklanan giderlerin miktarlarının, ürettiği ürünün satış maliyetleri miktarının ve diğer gelir-gider miktarının yüksek seviyelerde olmasından kaynaklandığı tespit edilmiştir. Kooperatifin bilanço kısmındaki yabancı kaynak borçlanma oranının yüksek seviyelerde olması ve kooperatifin öz kaynak kalemindeki bir önceki döneme göre yaşanan artışlar öz kaynak çarpanı oranını bir önceki döneme göre düşürmüştür. Sonuç olarak bu durumda ROE değerini negatif yönde etkilemiştir.

Tablo 1. Aşağısivindikli Kalkınma Kooperatifinin Du-Pont Analizi

Table 1. Du-Pont Analysis of Aşağısivindikli Development Cooperative

Gelir Tablosu		Bilanço	
Net Satışlar		Dönen Varlıklar	
2015	1.591.904,04	2015	577.393,95
2016	1.471.658,73	2016	530.646,67
2017	1.454.809,63	2017	544.238,97
2018	1.212.198,43	2018	405.622,32
2019	1.214.780,09	2019	337.138,16
Satışların Maliyeti		Duran Varlıklar	
2015	1.353.527,29	2015	163.607,48
2016	1.224.528,51	2016	142.615,48
2017	1.223.038,19	2017	126.782,25
2018	1.023.527,56	2018	112.772,44
2019	1.012.901,51	2019	106.325,88
Faaliyet Giderleri		Kısa Vadeli Yab. K.	
2015	316.883,22	2015	290.666,79
2016	314.480,06	2016	268.164,76
2017	266.200,78	2017	300.954,69
2018	280.922,13	2018	171.306,17
2019	284.553,22	2019	172.387,09
Diğer Gelir / Giderler		Uzun Vadeli Yab. K.	
2015	57.412,29	2015	450.334,64
2016	25.122,87	2016	405.097,39
2017	9.924,03	2017	370.066,53
2018	70.277,48	2018	347.590,67
2019	6.378,18	2019	271.294,21
Vergi		Özsermaye	
2015	0,00	2015	450.334,64
2016	0,00	2016	405.097,39
2017	0,00	2017	370.066,53
2018	0,00	2018	347.590,67
2019	0,00	2019	271.294,21
Net Kar		Toplam Aktif	
2015	-21.094,18	2015	741.001,43
2016	-42.226,97	2016	673.262,15
2017	-24.505,31	2017	671.021,22
2018	-21.973,78	2018	518.394,76
2019	-76.296,46	2019	443.464,04
Net Kar Marj (ROS)		Toplam Borçlar	
2015	-0,01	2015	290.666,79
2016	-0,03	2016	268.164,76
2017	-0,02	2017	300.954,69
2018	-0,02	2018	171.306,17
2019	-0,06	2019	172.387,09
Aktif Devir Hızı		Pasif Toplamı	
2015	2,15	2015	741.001,43
2016	2,19	2016	673.262,15
2017	2,17	2017	671.021,22
2018	2,34	2018	518.896,84
2019	2,74	2019	443.681,30
Aktif Karlılığı (ROA)		Özsermaye Karlılığı (ROE)	
2015	-0,03	2015	-0,05
2016	-0,06	2016	-0,10
2017	-0,04	2017	-0,07
2018	-0,04	2018	-0,06
2019	-0,17	2019	-0,28
Özsermaye Çarpanı		Özsermaye Çarpanı	
2015	1,65	2015	1,65
2016	1,66	2016	1,66
2017	1,81	2017	1,81
2018	1,49	2018	1,49
2019	1,64	2019	1,64

Kooperatifin 2017 yılına ait Du-pont analizi verilerine göre ROE, ROA, ROS değerleri bir önceki yıla göre düştüğü gözlenmiştir. Kooperatifin ROE oranını düşüren aktif kârlılık oranı % - 0.04 ve kooperatifin öz kaynak çarpanı 1.65 oranında olduğu tespit edilmiştir. 2017 yılında kooperatifin ROA değerinin oranını bulmayı sağlayan ROS kalemi 2016 yılına göre 2017 yılında % -0.02 oranında düşmüştür. Kooperatifin bulunan ROS değeri 2016 yılına göre 2017 yılında kooperatifin ürettiği her ürünün 100 TL'lik satışında kooperatif 0.02 TL'lik net zarara uğradığı tespit edilmiştir. Kooperatifin bir önceki yıla göre mevcut cari dönemde yaptığı faaliyetler sonucu oluşan faaliyet giderleri, ürettiği ürünlerin satışından kaynaklanan maliyetlerinin yüksek olmasından dolayı ROS oranı negatif yönlü çıkmaktadır. Kooperatifin bilançosunun yapılan analiz sonuçları incelendiğinde ise kooperatifin öz kaynak çarpanı oranları 2016 yılına göre 2017 yılında artış göstermesine rağmen ROE değerini artırmada etkisiz kalmaktadır.

Kooperatifin 2018 yılına ait Du-pont analiz sonuçlarından elde edilen veriler incelendiğinde kooperatifin ROE değeri 2017 yılına göre 2018 yılında %-0.06 oranı olarak gerçekleşmiştir. ROE'yi bulmak için yararlanılan kalemlerden ise kooperatifin öz kaynak çarpanı oranı 1.49 ve kooperatifin hesaplanan ROA oranı %-0.04 olarak gerçekleştiği tespit edilmiştir. Kooperatifin 2017 yılına göre 2018 yılında gerçekleşen aktif devir hızı oranı 2.34 gibi bir değer almıştır. Kooperatifin yapılan Du-pont analizine göre ROS değeri 2017 yılına göre 2018 yılında sabit kaldığı gözlenmiştir. Kooperatifin gelir- gider tablosundaki 2018 verileri incelendiğinde kooperatifin satışlarının maliyeti kalemi, faaliyetlerin giderleri kalemi ve diğer gelir-giderler kalemlerinin yüksek seviyelerde olduğundan dolayı hesaplanan Du-pont analizi sonuçlarında ROS değeri negatif yönlü çıkmaktadır. Kooperatifin finansal durum tablosunda ise kooperatifin öz kaynak çarpanı 2017 yılına göre 2018 yılında 1.49 olarak gerçekleştiği için kooperatifin 2018 cari dönemi içinde oluşan imalat ile ilgili riskleri dengelemeye çalışmaktadır.

Kooperatifin 2019 analiz sonuçlarına göre kooperatifte ROE, ROA ve ROS değerlerinde 2018 yılına göre 2019 yılında yükselen oranda düşüşler yaşanmaktadır ve aktif devir hızlarında ve öz kaynak çarpanı oranlarında bir önceki döneme göre artışlar yaşandığı tespit edilmiştir. ROE oranının bir önceki döneme göre fazla olarak yaşanan düşüş sebebi ROA oranında yaşanan düşüşten dolayı kaynaklanmaktadır. Kooperatifin aktif devir hızında yaşanan artış ROS değerinin bir önceki döneme göre artmasını sağlayamamıştır. 2018 yılına göre 2019 yılındaki ROS değerlerindeki düşüş kooperatifin gelir-gider tablosunda net olarak görülmektedir. Kooperatifin kısa vadeli yabancı kaynak borçlanma oranı 2018 yılına göre 2019 yılında yüksek olması, öz kaynak çarpanı kalemini düşürmüştür. Sonuç olarak elde edilen bu oranlar ışığında ROE değeri negatif yönde etkilenmiştir.

5. Sonuç

Aşağısevindikli Kalkınma Kooperatifinin 2015-2019 cari dönemlerine ait öz kaynak kârlılık (ROE) ve net kâr marjı (ROS) oranları negatif yönde seyretmektedir. Aynı dönemde, ürettikleri ürünlerin satışlarından kaynaklanan maliyetler yüksek seviyelerdedir ve kooperatifin yaptığı faaliyetler sonucunda elde edilen gelirler, faaliyet giderlerini karşılayamamaktadır. Bunun yanı sıra kooperatifin kısa vadeli borçlanma oranlarının yüksek seviyelerde olması, öz kaynak çarpanı oranlarını etkilemiştir. Elde edilen bu sonuçlara göre Aşağısevindikli Kalkınma Kooperatifi üretim yaparken oluşan maliyetlerin türlerini incelemeli ve elde edilen sonuçlara göre maliyetleri düşürücü politikalar yürütmelidir. Ek olarak kooperatifin kısa vadeli yabancı kaynaklardan yararlanırken ürün üretiminde oluşan maliyetleri, aktif kârlılık oranlarından daha düşük seviyelerde olmalıdır. Son olarak kooperatifin aktif devir hızı ve öz sermaye oranları arzu edilen seviyelerde değildir.

Aşağısevindikli Kalkınma Kooperatifinin finansal analiz sonuçları, bazı önemli sorunları ortaya koymaktadır. Bu durumda, kooperatiflerin aşağıdaki önerilere dikkat etmeleri önemlidir:

1. Maliyetleri düşürme politikaları: Aşağısevindikli Kalkınma Kooperatifi, üretim maliyetlerinin türlerini ayrıntılı olarak incelemeli ve maliyetleri düşürmeye yönelik stratejiler geliştirmelidir. Maliyet analizi yaparak, verimliliği artıracak, tedarik zinciri yönetimini iyileştirecek ve israfı azaltacak önlemler alınmalıdır.
2. Gelir artırma çabaları: Kooperatiflerin, faaliyetlerinden elde ettikleri gelirleri artırmak için çeşitli yöntemleri değerlendirmeleri gerekmektedir. Pazarlama stratejilerini gözden geçirmeli, ürün çeşitliliğini artırmalı ve müşteri tabanını genişletmek için yeni pazarlara açılmalıdır.
3. Kısa vadeli borçlanmanın yönetimi: Kooperatifin kısa vadeli borçlanma oranları yüksek seviyelerde olduğundan, finansal yapılarını güçlendirmek için bu konuya odaklanmaları gerekmektedir. Daha uzun vadeli

borçlanma seçeneklerini değerlendirmeli, nakit akışını düzenlemek ve finansal riskleri azaltmak için etkili bir borç yönetimi stratejisi geliştirmelidir.

Sonuç olarak bu çalışma, Aşağısevindikli Kalkınma Kooperatifinin finansal analizlerini içermektedir. Analiz sonuçları, Aşağısevindikli Kalkınma Kooperatifi'nin maliyetlerin kontrolü ve gelirlerin artırılması üzerine odaklanması gerektiğini göstermektedir. Kooperatifin kısa vadeli borçlanma oranlarını azaltması ve finansal yapısını güçlendirmesi gerekmektedir. Bu önerilerin uygulanması, kooperatiflerin finansal durumunu iyileştirerek uzun vadeli başarılarını destekleyebilir. Ayrıca, aktif devir hızı ve öz sermaye oranları gibi diğer performans göstergeleri de göz önünde bulundurularak, kooperatifin verimliliklerini artırmak için ilave adımlar atılmalıdır. Bu çalışma, kooperatiflerin finansal analizlerini geliştirmek ve sürdürülebilir bir iktisadi yapı oluşturmak için yol gösterici olabilir. Gelecekteki araştırmalarda, daha geniş bir veri seti kullanılarak daha kapsamlı bir analiz yapılması önerilebilir. Ayrıca, kooperatiflerin sektörel eğilimleri ve rekabet ortamını dikkate alarak stratejik planlamalarını gözden geçirmeleri, pazarlama ve dağıtım stratejilerini iyileştirmeleri ve verimliliklerini artırmaları gerekmektedir. Bununla birlikte, bu çalışmanın sınırlamaları da göz önünde bulundurulmalıdır. Örneğin, sadece belirli bir döneme odaklanılmış olması ve sadece finansal analizlere dayanması gibi sınırlamaları göz önünde bulundurularak, daha kapsamlı ve çoklu perspektifli bir analizin yapılması önerilebilir. Sonuç olarak, bu çalışma, Aşağısevindikli Kalkınma Kooperatifi ve diğer kooperatifler için önemli bir başlangıç noktası olabilir ve gelecekteki çalışmalara ilham verici bir temel sağlayabilir.

Etik Kurul Onayı

Bu çalışma için etik kuruldan izin alınmasına gerek yoktur.

Çıkar Çatışması Beyanı

Makale yazarları olarak aramızda herhangi bir çıkar çatışması olmadığını beyan ederiz

Yazarlık Katkı Beyanı

Planlama: Varnalı, T., Özdemir, G.; Materyal ve Metot: Varnalı, T., Özdemir, G.; Veri toplama ve İşleme: Varnalı, T., Özdemir, G.; İstatistik Analiz: Varnalı, T., Özdemir, G.; Literatür Tarama: Varnalı, T., Özdemir, G.; Makale Yazımı, İnceleme ve Düzenleme: Varnalı, T., Özdemir, G.

Kaynakça

- Açıkgöz, T. and Kılıç, G. (2021). Investigation of financial performance and market value of technology firms with dupont-regression analysis, *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, (90): 209-226.
- Akyüz, F., Yeşil, T. ve Kara, E. (2019). İşletmelerin dupont karlılık analiziyle performansının belirlenmesi: Borsa İstanbul imalat sektörü örneği. *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, 83: 61-84.
- Altan, İ. and Aslan, Y. (2022). Hastane Hizmetlerinin Finansal Performans Analizi. *Karadeniz 10th International Conference On Applied Sciences*. 17-18 Eylül, 50-57, Samsun, Türkiye.
- Armutlu, M. R. ve Güngör, H. Y. (2019). Turizm sektöründe özkaynak kârlılığının analizi. *Toplum Bilimleri Dergisi*, 25: 137-152.
- Aydemir, İ. (2018). Hastanelerde finansal performansın değerlendirilmesi: Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası hastane hizmetleri sektör bilançolarında bir uygulama. *Uluslararası Sağlık Yönetimi ve Stratejileri Araştırma Dergisi*, 4(2): 133-149.
- Balkan, D. (2016). *İşletmeler için yeni bir performans ölçüm sistemi tasarımı ve web tabanlı karar destek sistemi*. (Doktora Tezi) Gazi Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Bernhardt, K. (2015). DuPont System For Financial Analysis. Center for Dairy Profitability, University of Wisconsin-Extension. <https://cdp.wisc.edu/wp-content/uploads/DuPont-2015-1.pdf> (Erişim Tarihi: 11.04.2022)
- Besley, C. and Brigham, E. F. (2007). *Essentials of managerial finance*. South-Western College Pub.
- Botika, M. (2012). The use of dupont analysis in abnormal returns evaluation: empirical study of Romanian market. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, (62): 1179-1183.
- Chang, K. J., Chichernea, D. C. and Hassabelnaby, H. R. (2013). On the dupont analysis in the health care industry. *Journal of Accounting and Public Policy*, 33(1): 83-103.
- Curtis, P. G. and Roupas, T. (2009). Health care finance, the performance of public hospitals and financial statement analysis. *European Research Studies*, 7(4), 199-212.
- Çelik., A. ve Digün., O. (2018). DuPont analizi yöntemiyle Türk çimento sektörü'nün finansal performansının değerlendirilmesi. *Social Mentality and Researcher Thinkers Journal*, 4(11): 458-471.
- Ercan, M. K. ve Ban, Ü. (2014). *Finansal Yönetim*, Gazi Kitabevi.
- Flex Monitoring Team (2005). *Select performance dimensions for critical access hospitals*. University of Minnesota North Caroline at Chapel Hill.
- Gapenski, L. C. and Pink, G. H. (2007). *Understanding Healthcare Financial Management*. Chicago: Health Administration Press.
- Gitman, J. L. (2002). *Principles of Managerial Finance*. Pearson, USA.
- Gümüş, U. T. ve Çıbık, E. (2018). Borsa'da işlem gören gayrimenkul yatırım ortaklığı işletmelerinin birleşik oran analizi (dupont) yöntemiyle performansının ölçülmesi. *Hitit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 11(3): 2178-2194.
- Henry, E. and Robinson, T. R. ve Greuning, J. H. (2011). *Financial Analysis Techniques*. The Financial Analysis Process, CFA Institute.
- Işıkçelik, F., Durur, F. ve Günaltay, M. M. (2021). Özel hastane finansal performansının duPont finansal analiz yöntemiyle değerlendirilmesi. *Alanya Akademik Bakış*, 5(2): 773-791.
- Işıkçelik, F., Turgut, M. ve Ağırbaş, İ. (2022). Hastanelerde finansal performansın farklı analiz yöntemleri ile değerlendirilmesi. *Süleyman Demirel Üniversitesi Vizyoner Dergisi*, 13(34): 505-519.

- Karadeniz, E. (2016). Hastane hizmetleri alt sektörünün finansal performansının incelenmesi: Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası sektör bilançolarında bir uygulama. *Hacettepe Sağlık İdaresi Dergisi*, 19 (2): 101-114.
- Karadeniz, E. ve Koşan, L. (2017). Hastane hizmetleri sektörünün aktif ve özsermaye karlılık performansının analizi: Hastane hizmetleri sektör bilançolarında bir araştırma. *İşletme ve İktisat Çalışmaları Dergisi*, 5(1): 37-47.
- Karadeniz, E., Koşan, L., Günay, F. ve Dalak, S. (2019). Otel işletmelerinde kârlılığı etkileyen değişkenlerin DuPont analiz tekniğiyle ölçülmesi: Avrupa borsalarında ekonometrik bir analiz. *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, 81: 21-36.
- Karadeniz, E. ve Koşan, L. (2014). Konaklama ve yiyecek hizmetleri alt sektörünün finansal performansının dupont finansal analiz sistemi kullanılarak incelenmesi. *Seyahat ve Otel İşletmeciliği Dergisi*, 11(2), 75-89.
- Khan, M.Y. and Jain, P.K. (2014). *Management Accounting: Text, Problems, and Cases (6th ed.)*. New Delhi: Tata McGraw-Hill.
- Kim, H. S. (2016). A study of financial performance using dupont analysis in food distribution market. *Culinary Science & Hospitality Research*, 22 (6): 52-60.
- Özdemir, G., Keskin, G. ve Özüdoğru, H. (2011). Türkiye’de ekonomik krizler ve tarımsal kooperatiflerin önemi, Economic crisis in Turkey and the important of agricultural cooperatives . *Tekirdağ Ziraat Fakültesi Dergisi*, 8(1): 101-113.
- Raza, S. A., Jawaid, S. T. and Adnan, M. (2013). A Du-pont analysis on insurance sector of South Asian Region. Munich Personal RePEc Archive, <https://mpra.ub.uni-muenchen.de/49289/> (Erişim Tarihi: 24.01.2023).
- Serinikli, N. Ve İnan, İ. H. (2007). Edirne köy kalkınma kooperatifleri birliğinin ekonomik analizi. *Tekirdağ Ziraat Fakültesi Dergisi*, 4(3): 237-248.
- Şenkayas, H. ve Kaderli, Y. (2009). Firmaların öz sermaye verimliliğindeki değişmelerin du-pont kontrol şeması ile analiz edilmesi: lojistik sektöründeki firmalar üzerine bir uygulama. *Verimlilik Dergisi*, 3: 53-6.
- Weaver, S. C. (2012). *The essentials of financial analysis*. McGraw Hill.